

Regio Deal Oost-Groningen: Van Leefbaarheid naar Toekomstkracht

Partijen:

1. de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, mevrouw Carola Schouten, hierna te noemen: LNV;
2. de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, mevrouw drs. K.H. Ollongren;
3. de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer drs. R.W. Knops; Partijen onder 2 en 3 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: BZK;
4. de staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat, mevrouw mr. drs. M.C.G. Keijzer, hierna te noemen: EZK;
5. de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de heer Hugo de Jonge;
6. de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport de heer Paul Blokhuis; Partijen onder 5 en 6 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: VWS;
7. de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid mevrouw Tamara van Ark, hierna te noemen: SZW;
8. de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, mevrouw Van Engelshoven, hierna te noemen: OCW;

Partijen genoemd onder 1 tot en met 8 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: het Rijk;

9. Gedeputeerde staten van de provincie Groningen, namens deze: de heer Tjeerd van Dekken, gedeputeerde, hierna te noemen: Provincie Groningen;
10. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Midden-Groningen, namens deze: mevrouw José van Schie, wethouder, hierna te noemen: Gemeente Midden-Groningen;
11. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Oldambt, namens deze: mevrouw Cora-Yfke Sikkema, burgemeester, hierna te noemen: Gemeente Oldambt;
12. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Pekela, namens deze: de heer Hennie Hemmes, wethouder, hierna te noemen: Gemeente Pekela;
13. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Stadskanaal, namens deze: mevrouw Goziena Brongers, wethouder, hierna te noemen: Gemeente Stadskanaal;
14. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Veendam, namens deze: mevrouw Ans Grimbergen, wethouder, hierna te noemen: Gemeente Veendam;
15. Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westerwolde, namens deze: de heer Bart Huizing, wethouder, hierna te noemen: Gemeente Westerwolde;

Partijen genoemd onder 9 tot en met 15 ieder handelend in hun hoedanigheid van bestuursorgaan en hierna samen te noemen: Regio;

Alle Partijen hierna allen tezamen te noemen: Partijen.

Algemene overwegingen

1. Deze Regio Deal is tot stand gekomen tijdens de coronapandemie. De context waarin deze Regio Deal tot stand is gekomen, heeft betekenis gehad voor de wijze waarop Partijen gezamenlijk tot een uitwerking van de Regio Deal zijn gekomen. De verschillende stappen op weg naar deze Regio Deal zijn anders geweest, doordat Partijen elkaar niet in persoon hebben kunnen zien en spreken en bijeenkomsten en werksessies online en telefonisch plaats hebben moeten vinden. Partijen onderstrepen het belang van commitment en draagvlak bij alle betrokken stakeholders van de Regio Deal, zowel in de Regio als bij het Rijk. Partijen hechten hier onverminderd aan en hebben daarom gezamenlijk extra oog voor het borgen van dit commitment en het draagvlak tijdens de uitvoeringsfase van deze Regio Deal. Juist in deze ingewikkelde tijd vinden Rijk en Regio het van groot belang om gezamenlijk te investeren in en

een impuls te geven aan de brede welvaart en het toekomstperspectief van bewoners en bedrijven in de regio. De drie Planbureaus wijzen in hun briefadvies¹ aan het kabinet van 28 mei 2020 op de noodzaak om als gevolg van de coronapandemie te blijven werken aan brede welvaart en daarbij ook oog te hebben voor regionale verschillen. Uitvoering van deze Regio Deal kan daarmee bijdragen aan gewenst herstel.

2. Het kabinet Rutte III erkent dat elke regio uniek is. Regio's hebben verschillende kenmerken waardoor elke regio behoefte heeft aan een eigen aanpak en afweging bij het aanpakken van de regionale opgave. De verschillende krachten en uitdagingen die specifiek zijn voor een regio vormen de basis voor een regionale opgave om de brede welvaart, leefbaarheid en economische kracht te bevorderen.
3. De regionale opgave heeft een meervoudig karakter en vergt een integrale aanpak op de verschillende opgaven. Doel is om door verschillende beleidskolommen heen te werken. Verder heeft de regionale opgave een gebiedsoverstijgende impact, waardoor inzet op rijksniveau nodig is, maar die ook zorgt voor een vliegwieleffect.
4. Regio Deals hebben tot doel om de regionale opgave aan te pakken. Hierbij wordt samengewerkt tussen vakdepartementen, decentrale overheden, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties. Voor deze regionale opgaven stelt het kabinet middelen beschikbaar uit de Regio Envelop, waaruit Regio Deals worden gefinancierd tussen het Rijk en de regio. Ook vanuit de regio zelf wordt gezorgd voor financiering (regionale publieke en private cofinanciering). Ter ondersteuning van hun partnerschap hebben Rijk en Regio als vertrekpunt dat de rijksbijdrage gepaard gaat met minimaal eenzelfde bijdrage aan regionale publieke cofinanciering. De middelen uit de Regio Envelop dienen verder als vliegwiel voor extra investeringen in de regionale ontwikkeling zodat uiteindelijk vanuit de regio nog meer financiering wordt ingezet voor de aanpak van de regionale opgave.
5. Deze integrale en gezamenlijke aanpak met bijbehorende financiering van zowel Rijk als regio is het onderscheidende karakter van de Regio Deals ten opzichte van reguliere beleidsinstrumenten.
6. Met de Regio Deal gaan Rijk en Regio een duurzaam partnerschap aan om de opgave die in de regio speelt gezamenlijk aan te pakken. Het ondertekenen van de Regio Deal is daarbij niet het eind, maar slechts het begin van de samenwerking.
7. De bijdragen uit de Regio Envelop zijn bedoeld als een tijdelijke en eenmalige impuls voor regionale ontwikkeling met een duurzaam effect, waarbij structurele exploitatiekosten van lange termijn investeringen geborgd moeten zijn.
8. Regio Deals gaan om meer dan alleen de gecoördineerde inzet van financiële middelen. Zij kenmerken zich ook door een sterke, continue inzet van alle betrokkenen, creëren nieuwe samenwerkingsvormen en niet-financiële ondersteuning om de, in de regionale opgave gestelde, ambities en doelen te bereiken. Regio Deals leveren daarmee een bijdrage aan welvaart in brede zin.
9. De in de Regio Deal gemaakte wederzijdse afspraken over ambitie, doelen, beoogde resultaten, inzet en aanpak zijn in gezamenlijk overleg en met onderlinge overeenstemming tussen Rijk en Regio tot stand gekomen.
10. De middelen uit de Regio Envelop voor de Regio Deals derde tranche worden door LNV beschikbaar gesteld als een specifieke uitkering op grond van de Regeling specifieke uitkering Regio Deals derde tranche.

Deel 1 Aanleiding en inhoud Regio Deal

Specifieke overwegingen

Oost-Groningen is een plattelandsregio die bestaat uit de gemeenten Oldambt, Pekela, Westerwolde, Veendam, Stadskanaal en de voormalige gemeente Menterwolde (nu onderdeel van Midden-Groningen). In tegenstelling tot andere delen van de provincie is in Oost-Groningen (vrijwel) geen sprake van aardbevingsproblematiek.

---

¹ SCP, PBL en CPB, Aandachtspunten voor een herstelbeleid, briefadvies aan het kabinet, 28 mei 2020.

Oost-Groningen is landschappelijk prachtig en divers. De veenkoloniale structuren in het westen, de bosrijke zandgronden in het zuidoosten en de weidsheid van de graanrepubliek in het noorden. Unieke landschappen met een diversiteit aan dorpen, gehuchten en kleine steden.

Sinds 2014 is Oost-Groningen aangewezen als krimpregio (prognose +/-15.000 inwoners in 2032). In de regio Oost-Groningen wonen ruim 134.000 mensen en er staan ruim 64.000 woningen. De inwoners wonen vaak al generaties lang in het gebied, waardoor zij zich sterk met 'hun grond' verbonden voelen en loyaal zijn aan hun gemeenschap. Daarbij zijn Oost-Groningers zeer zelfstandig, actief en betrokken bij alles wat er in hun streek gebeurt.

Oost-Groningen verdient aandacht. Om zijn eigenheid en schoonheid te behouden, maar vooral om vooruit te komen en nog zelfredzamer te worden.

De Brede Welvaartsmonitor 2019 laat zien dat Oost-Groningen op veel indicatoren onderaan de lijst staat. Vooral onderwijs, inkomen en gezondheid kunnen en moeten beter. Het is een plattelandsregio met grootstedelijke problematiek. Juist de indicatoren waarop de regio relatief goed scoort (met name het woonklimaat), staan flink onder druk door onder meer de demografische veranderingen en het ontbreken van investeringskracht in de woningvoorraad. Dit alles leidt ertoe dat in Oost-Groningen het risico op een neerwaartse spiraal zeer groot is. Het lage opleidingsniveau en gebrek aan geschikte banen zorgt voor weinig kans op werk en gemiddeld lage inkomens, die er mede de oorzaak van zijn dat mensen in de schulden raken. Ook is er relatief vaak sprake van een ongezonde leefstijl met ongezond eten. Het ontbreekt velen ook aan mogelijkheden om te investeren in hun huis en woonomgeving. Ten opzichte van het besteedbaar inkomen zijn de woonlasten relatief het hoogst van heel Nederland, evenals de zorgkosten. Deze problematiek gaat over van generatie op generatie en dat patroon moet doorbroken worden. Er gebeurt al veel goeds in Oost-Groningen en de regio heeft veel potentie. De opgave is dan ook om de kansen te grijpen die er liggen en verder te bouwen op de goede initiatieven die er al zijn. Zo kan Oost-Groningen straks weer omhoog- en vooruitkijken. Door met deze Regio Deal te investeren in de inwoners en hun woonomgeving, geven Partijen Oost-Groningen de toekomstkracht om die stap te kunnen zetten.

Opgave in vier pijlers:

Leren

In Oost-Groningen is het opleidingsniveau gemiddeld genomen laag (29,4% t.o.v. 22% landelijk), er is een hoog aandeel laaggeletterden (16% t.o.v. 10% landelijk) en de participatie in onderwijs is laag. Hierdoor is de kans op een baan voor een Oost-Groninger kleiner, met grote gevolgen op het brede sociaal-economische vlak. Het is daarom van groot belang dat er wordt geïnvesteerd in het verbeteren van het opleidingsniveau en de opleidingsparticipatie van de inwoners. Hier ligt de basis voor het oplossen van problemen op tal van andere gebieden. Het thema Leren in de Regio Deal zien Partijen dan ook als de start van een ommekeer op lange termijn; een ommekeer die de kansen van Oost-Groningers in de volle breedte vergroot.

Werk en Inkomen

Er is op de arbeidsmarkt in Oost-Groningen een kloof tussen het aanbod aan arbeidskrachten en de vraag naar voldoende gekwalificeerd personeel. Enerzijds heeft een grote groep inwoners door de lage onderwijsparticipatie een flinke afstand tot de arbeidsmarkt. Anderzijds hebben werkgevers moeite om voldoende gekwalificeerd personeel aan te trekken.

Het gevolg is dat de arbeidsparticipatie in Oost-Groningen relatief laag is (netto arbeidsparticipatie van 62% ten opzichte van 68% landelijk). Ook het aandeel beschutte banen ligt erg hoog, met een Wet sociale werkvoorziening (Wsw)-dichtheid van 20,5 per 1.000 inwoners tegenover landelijk 6 per 1.000. De oorzaak hiervan ligt in de lage startkwalificatie van deze groep (zie Leren), en dat het aanbod aan passend werk in de regio onvoldoende is.

De inkomens zijn daardoor laag, het aandeel huishoudens in de lagere inkomensgroepen is in Oost-Groningen 50% ten opzichte van 35% landelijk. Oost-Groningers verdienen gemiddeld € 36.000, terwijl het landelijk gemiddelde op € 41.900 ligt. Een van de belangrijkste – en ingrijpendste – gevolgen hiervan is de (intergenerationele) schuldenproblematiek en het overerven van armoede: de armoede slaat over van generatie op generatie. Een en ander heeft directe gevolgen voor alle overige thema's.

Gezondheid

Het feit dat in Oost-Groningen relatief veel mensen wonen met een lage sociaal-economische status, lage geletterdheid en een relatief laag opleidingsniveau, staat in veel gevallen ook in verband met het veel voorkomen van een ongezonde leefstijl en als gevolg hiervan ernstige gezondheidsproblemen. Veel inwoners hebben beperkte gezondheidsvaardigheden en de levensverwachting is lager dan gemiddeld in Nederland: 79 jaar ten opzichte van 81,5 landelijk. Inwoners voelen zich gemiddeld ongezonder en de jaarlijkse zorgkosten in Oost-Groningen zijn per inwoner gemiddeld € 300 - € 600 hoger.

Deze vicieuze cirkel begint al vroeg; een grote groep jongeren in Oost-Groningen groeit op zonder te leren wat een gezonde leefstijl is en hoe je daaraan moet werken. Dit uit zich onder andere in lage participatie in sportverenigingen en slechte eet- en leefgewoonten.

Bovenop de slechte gemiddelde gezondheid in Oost-Groningen, staan zorgvoorzieningen onder druk. Het is steeds moeilijker om in een dunbevolkte regio als Oost-Groningen een volledig zorgaanbod te kunnen leveren als gevolg van bevolkingsdaling en veranderingen in het zorglandschap. Daarnaast is het vinden en behouden van voldoende gekwalificeerd zorgpersoneel lastig. Kortom, inwoners krijgen niet de zorg die ze nodig hebben en die ze verdienen.

Woonomgeving

Oost-Groningen is een krimpende regio met een verwacht overschot van 2700 woningen in 2032. De netto woonlasten behoren tot de laagste van Nederland, toch betalen Oost-Groningers landelijk het grootste deel van hun inkomen aan wonen. Dit komt door de relatief lage inkomens. Een groot deel van de inwoners met de laagste inkomens (sociale doelgroep) heeft een eigen huis. De waardeontwikkeling op de lange termijn is negatief: -1,6% in Oost-Groningen ten opzichte van +18,3% landelijk in de periode 2007 tot en met 2018. De gemiddelde woningwaarde in Oost-Groningen was in 2018 € 145.000 tegenover € 230.000 landelijk.

Dit alles zorgt voor een erg kwetsbare woningmarkt. De woningvoorraad en leefomgeving verpauperen. Dit komt deels doordat bewoners de middelen niet hebben om hun woning goed te onderhouden, maar ook omdat investeren in de eigen woning geen rendement oplevert. De aanstaande energietransitie is daarom voor veel woningeigenaren in Oost-Groningen niet haalbaar.

Alle centra in Oost-Groningen hebben te maken met teruglopende vraag naar winkelloppervlak. Het is bovendien moeilijk om een sluitende businesscase voor herbesteding te ontwikkelen. Dit leidt tot verpaupering van de centra en een verdere terugloop van het winkelaanbod. Goede en bereikbare winkelvoorzieningen zijn in een krimpregio niet vanzelfsprekend, terwijl juist een goed winkelaanbod dat past bij de lokale vraag belangrijk is voor de leefbaarheid en de werkgelegenheid. Voor Oost-Groningen is dit echter lastig haalbaar.

Aansluiting bij nationale beleidsdoelen of programma's

Het Rijk wil samen met de Regio door middel van een samenhangende integrale aanpak in de regio de leefbaarheid voor bewoners verbeteren en gezond leven stimuleren. Deze aanpak sluit aan bij verschillende nationale beleidsdoelstellingen om onderwijsachterstanden te bestrijden, het perspectief voor kwetsbare groepen te verbeteren, gezondheidsachterstanden te verminderen, het woningaanbod te verduurzamen en de sociale infrastructuur te versterken. Inzet van het Rijk samen met de Regio is ook van belang om de opbrengst van de inzet binnen de Regio Deal om te zetten in duurzame resultaten op de langere termijn (tot 2030). Uit de eerdere ervaring met onder meer de programma's in de krimp- en anticiperregio's blijkt dat hiervoor langjarig commitment voor een aanpak noodzakelijk is. Dit wordt onderstreept in de uitkomsten van recente onderzoeken.² Concreet sluit de Regio Deal Oost-Groningen aan bij nationale beleidsdoelstellingen en programma's zoals:

- Kansrijke Start en Juiste Zorg op de Juiste Plek van VWS, evenals de Landelijke Nota Gezondheidsbeleid en het Nationaal Preventieakkoord;
- de nationale doelen om kansgelijkheid te bevorderen, overgangen in het onderwijs te versoepelen en schooluitval terug te dringen;

² Leefbaarheid in Nederland (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2019/08/16/leefbaarheid-in-nederland-2018>) en Veerkracht in corporatiebezit (<https://dkvwq750av2j6.cloudfront.net/m/16e458814e279f4a/original/Rapport-Veerkracht-van-het-corporatiebezit-RIGO-30-januari-2020.pdf>).

- Grensoverschrijdende samenwerking (GROS). Door verdere samenwerking met buurlanden kan de economische groei worden gestimuleerd en innovatiekracht in de grensregio's worden versterkt. Ook leidt dit tot verbetering van sociale, economische en fysieke leefbaarheid;
- De nationale opgave op het gebied van verduurzaming de woningvoorraad.

Komen het volgende overeen:

1. Ambitie, doel, beoogde resultaten en aanpak Regio Deal Oost-Groningen

Artikel 1 – Ambitie

Partijen willen met gebruikmaking van de kracht van de regio en haar inwoners de negatieve spiraal doorbreken en perspectief bieden voor de toekomst zodat alle Oost-Groningers kunnen werken, zelf en samen, aan verbetering van de brede welvaart in hun regio. Organisaties werken integraal samen om inwoners daarin optimaal te faciliteren. Partijen benutten de aanwezige kracht en kennis, ontwikkelen deze verder en zetten deze in voor verdere verbetering van de brede welvaart.

Artikel 2 - Doel

Partijen hebben als doel de basisleefbaarheid op orde te brengen en samen stappen te zetten naar de toekomst. Partijen brengen met de Regio Deal Oost-Groningen met vier pijlers, Leren, Werk en Inkomen, Gezondheid en Woonomgeving, een ontwikkeling op gang die Oost-Groningers perspectief biedt; die hen helpt gezond(er) te leven en te blijven investeren in hun eigen ontwikkeling. Er wordt geïnvesteerd in goed onderwijs, passende werkgelegenheid en een gezonde leefstijl. Iedere Oost-Groninger zet minimaal één stap vooruit op minimaal één van de pijlers Leren, Werken en Inkomen of Gezondheid. Daarbij investeren Partijen bij de pijler Woonomgeving in de kwaliteit van de fysieke woonomgeving van de regio, in de woningvoorraad en de openbare ruimte. Partijen zien de Regio Deal als een beginpunt van een lange termijnontwikkeling: weg van de negatieve spiraal en op naar een leefbare, veerkrachtige en toekomstkrachtige regio. Per pijler zijn de doelstellingen:

1. Leren

De Oost-Groningers kunnen zich een leven lang ontwikkelen. Iedereen heeft na het afronden van een opleiding de mogelijkheid te kiezen uit een aanbod van leren en ontwikkelen om het eigen opleidingsniveau te verhogen.

2. Werk en Inkomen

Partijen zetten in op een veerkrachtige en innovatieve regio met vitale bedrijven (o.a. bio-based economy) en een eigen regionaal profiel. Partijen werken aan een vestigingsklimaat dat bedrijven aantrekt en behoudt, met voldoende en goed opgeleide werknemers voor de sectoren in de regio en waarbij onderwijs goed aansluit op de sectoren in de regio.

3. Gezondheid

Partijen brengen een verandering teweeg in de gezondheid van de inwoners (bewustwording en gezonde leefstijl). De mogelijkheden voor sociale en economische deelname van inwoners aan de samenleving wordt vergroot. Partijen organiseren de zorg dichtbij huis en brengen de formele en informele zorg samen. Partijen hebben daarbij in het bijzonder aandacht voor de veranderende (vergrijzende) bevolkingssamenstelling.

4. Woonomgeving

Partijen werken aan een kwalitatieve, betaalbare en toekomstbestendige woningvoorraad die is afgestemd op de veranderende bevolkingssamenstelling. Partijen dragen zorg voor een aantrekkelijke en duurzame woonomgeving en aantrekkelijke stads- en dorpscentra.

Partijen zien in alle genoemde pijlers een opgave, maar vinden tevens dat de aanpak hiervan integraal moet gebeuren, vanwege de onderlinge verbondenheid. Partijen willen daarom in het kader van deze Regio Deal gaan werken in een aantal actielijnen die elk, in meer en mindere mate, raken aan de doelstellingen van de vier verschillende pijlers. Het spreekt immers voor zich dat een goede en passende opleiding meer perspectief biedt op werk. En dat het hebben van een zinvolle dagbesteding bijdraagt aan de fysieke en mentale gezondheid, evenals een gezonde en prettige woonomgeving; en een woning zonder te hoge woonlasten. Partijen gaan daarom aan het werk met de volgende tien actielijnen:

1. verbeteren van het opleidingsniveau;
2. verhogen van de participatie in het onderwijs;
3. versterken en ondersteunen van de regionale economie en werkgelegenheid;
4. vergroten van de doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt;
5. verkleinen van de intergenerationele armoede en schuldenproblematiek;
6. stimuleren en ondersteunen van een gezonde leefstijl;
7. organiseren van bereikbare en toegankelijke zorg;
8. gebieds- en toekomstgericht verbeteren van dorpen en wijken gebiedsgericht en gericht op de toekomst;
9. stimuleren en ondersteunen van huiseigenaren bij de energietransitie;
10. investeren in aantrekkelijkere dorps- en stadscentra.

Artikel 3 – Beoogde resultaten

Partijen beogen met de Regio Deal Oost-Groningen de volgende resultaten te behalen per actielijn:

1. Verbeteren van het opleidingsniveau:
In 2023 hebben alle Oost-Groningers die het voortgezet onderwijs hebben gevolgd de mogelijkheid om hun kennis en vaardigheden stapsgewijs te verhogen.
2. Verhogen van de participatie in het onderwijs:
In 2023 kunnen Oost-Groningers tussen 16 en 27 jaar, die eerder niet in de gelegenheid waren om een startkwalificatie te halen, terugvallen op een bij zijn of haar omstandigheden passende onderwijsvoorziening. Het percentage schooluitval is teruggebracht van 4,8% naar 4%.
3. Versterken en ondersteunen van de regionale economie en werkgelegenheid:
In 2023 is de werkgelegenheid in de regionale economie toegenomen door investeringen in innovatie, digitalisering en verduurzaming (o.a. bio-based economy/circulair), de opleidingsbehoefte van bedrijven en een aantrekkelijk vestigingsklimaat, met aandacht voor versterking van het regionale economische profiel. De arbeidsparticipatie van 62% is richting het landelijk gemiddelde van 68% gebracht.
4. Vergroten van de doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt:
De arbeidsparticipatie neemt toe door de realisatie van werkgelegenheid in wijken voor mensen tussen beschut werken en regulier werk en oplossen van knelpunten op het gebied van gezondheidsproblemen, doorstroom in de participatieketen en werken over de grens. De Regio beschikt over een adviesrapport over gebiedsgerichte publieke en private werkgelegenheid en kan op basis daarvan een innovatieve methodiek om mensen te activeren ontwikkelen. In 2023 is de arbeidsparticipatie op de reguliere arbeidsmarkt hoger dan nu (cijfers CBS) en hebben mensen stappen op de Participatieladder gezet (cijfers CBS).
5. Verkleinen van de intergenerationele armoede en schuldenproblematiek:
In 2023 is het aantal Oost-Groningers in schuldienstverlening afgenomen, evenals het aantal mensen op het sociaal minimum. Het aandeel arme inwoners in Oost-Groningen is nu bovengemiddeld hoog (6,5%) maar is dan in de richting van het landelijk gemiddelde van 5,7% gebracht.
6. Stimuleren en ondersteunen van een gezonde leefstijl:
In 2023 zijn Oost-Groningers zich meer bewust van zijn of haar leefstijl en krijgt mogelijkheden om deze te verbeteren. Ten behoeve van de beoogde resultaten bij deze actielijn wordt middels monitoring een duidelijk onderscheid gemaakt tussen output (wat is er gedaan) en outcome (wat is er bereikt), vanwege de tijd die het kost om gezondheidseffecten te kunnen meten.
7. Organiseren van bereikbare en toegankelijke zorg:

In 2023 heeft iedere Oost-Groninger toegang tot passende zorg en integrale hulpverlening, waarbij informele en formele zorg zijn gecombineerd. Met de Regio Deal is bij lopende (samenwerkings)projecten in de regio aangesloten. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van een lopend onderzoek dat de Provincie Groningen op dit moment uitvoert naar de dekking van de zorg in de gehele provincie. Dit onderzoek wordt als uitgangspunt voor het concretiseren van deze actielijn en het daarbij beoogde resultaat genomen.

8. Gebieds- en toekomstgericht verbeteren van dorpen en wijken:

In 2023 is de kwaliteit van de woningvoorraad en woonomgeving in tenminste zes dorpen of wijken verbeterd. Het gaat daarbij om verduurzaming, verbetering en in sommige gevallen om verdunning van de voorraad. Bij elke gebiedsgerichte aanpak hiervoor wordt geïnvesteerd in de woningvoorraad en de verbetering van de openbare ruimte. Waar nodig en mogelijk wordt dit gecombineerd met een sociaal programma dat aansluit bij de opgave en de behoefte in de betreffende dorpen en wijken.

9. Stimuleren en ondersteunen van huiseigenaren bij de energietransitie:

In 2023 hebben inwoners van Oost-Groningen de mogelijkheid gekregen om op maat ondersteund te worden bij het verduurzamen van hun woning.

10. Investeren in aantrekkelijkere dorps- en stadscentra:

In 2023 zijn met gerichte investeringen, toegespitst op de specifieke situatie per kern, de centra aantrekkelijker en toekomstbestendig gemaakt. De leegstand in de kernwinkelgebieden is niet verder toegenomen en inwoners waarderen hun woon- en leefomgeving beter.

Artikel 4 – Inzet en aanpak

Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet om de beoogde resultaten van Regio Deal Oost-Groningen te realiseren, waarbij de Regio uitvoering geeft aan de aanpak van de Regio Deal zoals uitgewerkt in dit artikel.

De Regio werkt in een brede coalitie aan de uitvoering van de Regio Deal. Per project en per thema zullen hierbij andere partners aanhaken. De inzet die hiervoor nodig is, wordt door de samenwerkingspartners geleverd. De Regio organiseert de uitvoeringskracht op regionaal niveau. Per pijler worden de experts vanuit alle organisaties en waar nodig het Rijk, regionaal ingezet. Hierdoor profiteert de regio optimaal van alle aanwezige kennis en kunde. Dit leidt tot kwalitatief betere en breed gedragen programma's en efficiënte, effectieve uitvoering.

Zoals aangegeven in de algemene overwegingen is deze Regio Deal tot stand gekomen tijdens de corona-pandemie. Dat maakt dat de Regio niet de gewenste mate van samenwerking heeft kunnen realiseren met betrekking tot de gezamenlijke uitwerking van de uitvoering. Daarnaast is onbekend welke langere termijneffecten de corona-pandemie zal hebben op Oost-Groningen en de prioriteiten die de Regio en andere betrokken samenwerkingspartners zullen moeten stellen. De Regio noemt enkele projecten waar in 2020 mee gestart kan worden. Daarnaast houdt de Regio ruimte om in de looptijd van het programma de uitvoering verder uit te werken in samenwerking met betrokken samenwerkingspartners en inwoners van Oost-Groningen. Betrokkenheid van inwoners is immers essentieel voor het behalen van de doelstellingen.

Flexibiliteit in de aanpak en in de planning van de uitvoering van de Regio Deal is nodig zodat steeds vanuit de opgave in de Oost-Groningse dorpen en wijken bijgestuurd kan worden. De Regio zal de ontwikkelingen volgen om daarmee zo goed en voortvarend mogelijk met de uitvoering van de Regio Deal op deze ontwikkelingen in te kunnen spelen. Deze aanpak vraagt om een goede monitoring én om flexibiliteit. De Regio houdt, in de vorm van bijeenkomsten met alle bij de Regio Deal betrokken organisaties, vinger aan de pols en werkt zo aan de continue doorontwikkeling van de uitvoering van de Regio Deal.

Partijen zetten zich per actielijn in om de beoogde resultaten van de Regio Deal Oost-Groningen te realiseren. Elke actielijn heeft een specifieke aanpak. Hierna volgt per actielijn de aanpak op

hoofdlijnen en een toelichting. Daaropvolgend zijn enkele concrete projecten beschreven die centraal staan bij de uitvoering van de Regio Deal door de Regio.

1. Verbeteren van het opleidingsniveau
Samen met onderwijsinstellingen worden programma's opgezet die meer inwoners gelegenheid en mogelijkheden geven een bij hun omstandigheden passend certificaat te behalen of (deel van) een opleiding te volgen. Bij voorkeur aansluitend op de vraag op de arbeidsmarkt. Dit vergroot hun kansen op een baan. Daarbij nadrukkelijk naar de samenwerking en aansluiting tussen de diverse fases van het onderwijs (PO-VO-MBO/HBO) gekeken.
2. Verhogen van de participatie in het onderwijs
Met de Regio Deal wordt ingezet op het voorkomen van uitval in het onderwijs, transities te verzachten en een grotere groep jongeren met een startkwalificatie uit te laten stromen. Daarbij richt de Regio zich zowel op PO, VO en MBO. .
3. Versterken en ondersteunen van de regionale economie en werkgelegenheid
In de regio Oost-Groningen is veel ondernemerskracht aanwezig. Het versterken en uitbreiden hiervan geeft de beste kans op economische groei en stijging van de werkgelegenheid. Om dit te bereiken is het streven om belemmeringen voor ondernemers weg te nemen. Daarnaast zet de Regio zich in op een bio-based economy in Oost-Groningen.
4. Vergroten van de doorstroom naar de reguliere arbeidsmarkt
De Regio ontwikkelt een gebiedsgerichte werkgelegenheid met bijpassende begeleidingsmethodiek en -instrumenten.
Er wordt ingezet op het creëren van een arbeidssysteem in Oost-Groningen dat aan de ene kant bestaat uit werksoorten met behoud van uitkering zoals vrijwilligerswerk of dagbesteding en aan de andere kant regulier betaald werk. Daartussen ontwikkelt de Regio zogeheten instapbanen. Samen vormen ze een doorlopende participatieketen, waarbinnen mensen zich kunnen ontwikkelen via een breed aanbod aan werkvormen. Binnen deze aanpak wordt samengewerkt met werkleerbedrijven en Training en DiagnoseCentra (TDC's).
5. Verkleinen van de intergenerationale armoede en schuldenproblematiek
Wie schulden heeft, is vaak niet in staat om ook bezig te zijn met een opleiding of te werken aan een gezonde leefstijl. Het aanpakken en voorkomen van schulden is daarom noodzakelijk om ook bij andere actielijnen vooruitgang te boeken. In Oost-Groningen lopen verspreid over de regio verschillende succesvolle programma's om schulden aan te pakken. Met de Regio Deal worden deze trajecten aaneengeregen tot een sluitend netwerk dat de hele regio bestrijkt. Daarbij gebruikmakend van de 'lessons learned' en met onderzoek hoe de schuldhulpverlening structureel kan worden verbeterd.
6. Stimuleren en ondersteunen van een gezonde leefstijl
Hoe eerder er een positieve impuls wordt gegeven aan een gezonde(re) leefstijl, hoe groter en duurzamer het effect. Daarom begint een gezonder Oost-Groningen met een stevige preventie-agenda, waarbij ook gewerkt wordt aan een omgeving die gezond gedrag stimuleert. Daarbij zet de Regio in op manieren om de 'zorg' dichtbij de inwoners te brengen, via concepten zoals een (digitale) leefstijlpoli of de leefstijlcheck Gezonde Huiskamer. Ook het instellen van de verlengde schooldag wordt onderzocht.
7. Organiseren van bereikbare en toegankelijke zorg
Oost-Groningen is een uitgestrekt en relatief dun bevolkt gebied waardoor zorg niet altijd dichtbij is. Bovendien staan bestaande zorgvoorzieningen onder druk. Dit alles vraagt om een vernieuwende en regionale blik op de bereikbaarheid en kwaliteit van zorg. Digitalisering is daar een belangrijke voorwaarde voor. De provincie Groningen brengt op

dit moment de zorginfrastructuur in kaart en laat de 'witte vlekken' zien. Hiervan maakt de Regio gebruik voor de concretisering van deze actielijn. De Regio zet in op experimenteren op dorps-, wijk- en buurtniveau met een nieuwe manier van samenwerken in het sociale en integrale zorgdomein van Oost-Groningen. Het doel hiervan is een samenwerking tussen inwoners, overheid, kennisinstellingen, preventie, care en cure. Daarbij is bijzondere aandacht voor het (interprofessioneel) opleiden van personeel in de zorg.

8. Gebieds- en toekomstgericht verbeteren van dorpen en wijken

De grote vraagstukken op de woningmarkt die de komende tien jaar op de regio afkomen vragen om een plan op basis waarvan Partijen nú de juiste keuzes kunnen maken zodat op termijn een kwalitatief goede en kwantitatief passende woningmarkt overblijft. De gebiedsgerichte aanpak is een strategisch lange termijnplan, een methode om gericht te kunnen ingrijpen in de woningvoorraad. Hiermee kan ook de particuliere woningvoorraad van een casus-gestuurde aanpak veel strategischer worden aangepakt. Met de Regio Deal investeren Partijen in deze gebiedsgerichte aanpak, waarbij intensief wordt samengewerkt met de regionale woningcorporaties. Op die manier worden de opgaven in de sociale en particuliere woningvoorraad integraal, regionaal en in samenwerking aangepakt. Binnen de gebiedsgerichte aanpak wordt niet alleen naar de woningvoorraad gekeken; maar wordt breder naar de opgave in de betreffende dorpen en wijken gekeken door ook in te zetten op sociale programma's en gezondheid, zoals bijvoorbeeld schuldhulpverlening en gezonde leefstijl.

9. Stimuleren en ondersteunen van huiseigenaren bij de energietransitie

Er is bij veel woningeigenaren in Oost-Groningen een gebrek aan investeringsvermogen. Daardoor gaat het energetisch verbeteren van de woningvoorraad hier moeilijker dan in andere delen van Nederland. Door een aanpak van de Regio die specifiek is gericht op rendabel investeren voor particulieren en door de koppeling te leggen tussen de opgave op de particuliere markt en de verduurzaming door de woningcorporaties, worden woningeigenaren gestimuleerd om zelf in de kwaliteit en duurzaamheid van hun woning te investeren. Naast de positieve milieueffecten van investeren in een duurzame woningvoorraad is ook het verlagen van de woonquote voor inwoners van Oost-Groningen een belangrijke doelstelling bij de energietransitie.

10. Investeren in aantrekkelijkere dorps- en stadscentra

Alle centra in de grotere plaatsen van Oost-Groningen hebben te maken met een teruglopende vraag naar winkeloppervlak. Goede en bereikbare winkelvoorzieningen zijn van essentieel belang in een krimpende regio, maar helaas is dat niet vanzelfsprekend. Het is bovendien moeilijk om een sluitende businesscase voor herbesteding te ontwikkelen. Het verdwijnen van de winkelvoorzieningen leidt tot een daling van de leefbaarheid in het gebied en vermindert de werkgelegenheid. Door winkelcentra compacter te maken en de (ruimtelijke) kwaliteit van de winkelomgeving op te waarderen worden voorzieningen voor de regio behouden en wordt de aantrekkelijkheid van de centra vergroot.

Eerste uitwerking van de aanpak:

1. Pilot doorstroom reguliere arbeidsmarkt

In Oost-Groningen is een relatief groot deel van de mensen werkzoekend of werkzaam in een baan bij de sociale werkvoorziening. De Regio wil de doorstroom van uitkering naar werk en de doorstroom binnen de participatieketen bevorderen, waar mogelijk naar regulier werk (al dan niet binnen de regio). Binnen het SZW-programma Simpel Switchen zijn daar uitgangspunten voor geformuleerd die in de regio kunnen worden doorgevoerd en waarmee het experiment kan worden aangegaan. De Regio zet hierbij in op een samenwerking op tussen wijk- en werkleerbedrijven, TDC's, organisaties voor dagopvang, onderwijsinstellingen en ondernemers.
(Pijlers Leren, Werk en Inkomen)

2. Onderzoek naar wijkbedrijven

De Regio onderzoekt de mogelijkheid om wijkbedrijven op te zetten en in te zetten als participatiemotor in een gebied. Wijkbedrijven zijn er voor bewoners met een afstand tot

de arbeidsmarkt. Hierbij richt de Regio zich vooral op de groep die voorheen in de Wsw zat en nu te goed is voor beschut werken en die moet worden klaargestoomd om regulier betaald werk te gaan doen. Bewoners werken in deze sociale bedrijven aan leefbaarheid in de wijk. Zodoende wordt de participatie van bewoners bevorderd. Hiermee kan het wijkbedrijf ook dienen als achtervang voor de krimp in Wsw-banen. De uitwerking hiervan vindt plaats in afstemming met werkleerbedrijven en TDC's.
(Pijlers Leren, Werk en Inkomen, Gezondheid, Woonomgeving)

3. Experimentele aanpak schulden

Door middel van innovatieve projecten wordt ingespeeld op de problemen van inwoners en hun schuldenproblematiek en naar oplossingen gezocht. Innovatie is belangrijk om los van de huidige infrastructuur opnieuw te kunnen kijken naar welke interventies een probleem nodig heeft. Gemeenten spelen een belangrijke rol in de totstandkoming van deze innovatieve en experimentele aanpak. Met de Regio Deal wordt bevorderd dat een al bewezen innovatie in een gemeente in de regio wordt geïmplementeerd. Of gemeenten kunnen zelf een innovatief project ontwikkelen gericht op de problematiek in de regio.
(Pijler Werk en Inkomen)

4. Uitbreiden van Route Rubicon

Het onderwijsconcept Route Rubicon biedt Voortijdige Schoolverlaters (VSV-ers) en dreigende VSV-ers de gelegenheid om in een aangepast traject hun startkwalificatie te behalen. Het concept Route Rubicon wordt op dit moment in drie van de zes betrokken gemeenten uitgevoerd. Er zijn twee groepen in de gemeente Oldambt, één in Veendam en één in Midden-Groningen. Het doel is om het concept ook in de overige gemeenten te laten uitvoeren. De Regio onderzoekt de mogelijkheden voor een bestendige financiële ondersteuning voor dit concept.
(Pijlers Leren, Werk en Inkomen)

5. Opzetten van een (digitale) 'Leefstijlwijzer' in aanloop naar een Leefstijl poli

Met alle relevante zorgpartijen zoals het Refaja Ziekenhuis, Ommelander Ziekenhuis Groningen en UMCG zet de Regio een project Leefstijlwijzer op. Met dit project worden patiënten, begeleiders, bezoekers en zorgpersoneel zich bewust gemaakt van een gezonde leefstijl. De opzet van het project houdt in dat een adviseur van de Leefstijlwijzer een deelnemer helpt bij het maken van gezonde keuzes die van invloed kunnen zijn op zijn of haar gezondheid, herstel van een operatie of tijdens het ziekteproces. Deze leefstijladviseur geeft bijvoorbeeld tips over een gezond eet- en beweegpatroon, hoe te ontspannen of te stoppen met roken. Het project Leefstijlwijzer richt zich op laagdrempelige, vrijblijvende, en vrijwillige advisering. Het advies kan een deelnemer meenemen naar zijn of haar huisarts of behandelaar voor verdere leefstijlbegeleiding. Het doel van de aanpak van de Leefstijlwijzer is bewustwording van het belang van een gezonde leefstijl ook tijdens of na ziekte. Dit kan vooral effect hebben in het ziekenhuis, omdat mensen daar komen voor een 'life event' en dat blijkt een belangrijk moment voor motivatie tot gedragsverandering te zijn. De aanpak van de Leefstijlwijzer (in digitale vorm gelet op de corona-pandemie) dient als basis voor een Leefstijl-poli in een ziekenhuis waarin bevordering van een gezonde leefstijl als regulier aanbod wordt georganiseerd ten behoeve van de gehele gezondheidszorgketen (huisartsen etc).
(Pijler Gezondheid)

6. Uitbreiden platforms zoals project 'Gezonde huiskamer'

Het gesprek over gezondheid en de leefbaarheid van de buurt is van belang. Tussen inwoners van dorpen en wijken onderling, maar ook met professionals en kennisdragers. Wat maakt dat u woont waar u woont? Naar welke plekken gaat u met uw (klein)kinderen? Wat zou er beter kunnen? Het is van belang dat er meer platforms ontstaan waar dit gesprek centraal staat. Platforms waar duidelijk wordt wát er werkt en ook onderzoekt waaróm het werkt. Platforms, zoals bijvoorbeeld de Gezonde Huiskamer (en het netwerk van partners erachter), kunnen succesvolle initiatieven uitlichten, kracht bij zetten en 'opschalen' naar andere buurten en groepen. Zodat zoveel mogelijk mensen bereikt

worden. De laagdrempelige kansen voor verbetering van de leefstijl kunnen ook in kaart worden gebracht of onder de aandacht worden gebracht- indien nodig natuurlijk. Deze vorm van netwerken leent zich uitstekend voor samenwerking met Gezonde Dorpen van de Vereniging Groninger Dorpen en kan ten tijde van corona ook digitaal opgestart worden of in de vorm van een radio show.
(Pijler Gezondheid)

7. Opzetten van pilot verlengde schooldag (i.r.t. corona)

De Regio kiest voor een grootschalige, langjarige aanpak door een brede coalitie die ervoor zorgt dat alle kinderen gezond kunnen opgroeien en meer perspectief hebben op een kansrijke toekomst in een aantrekkelijke provincie Groningen. De plek van je wieg mag niet bepalend zijn voor de kansen die je in je leven krijgt. Daarom moet Oost-Groningen een impuls krijgen zodat iedereen opgroeit in een omgeving die meedoen stimuleert, die helpt bij het maken van gezonde keuzes en waardoor iedereen goed voorbereid wordt op een maatschappelijk waardevol leven. Er wordt meer tijd en energie in de nieuwe generatie gestoken door in en rond de schooltijden meer werk te maken van bewegen, gezonde voeding, natuureducatie, wetenschap en techniek, cultuur, welzijn en de toekomstige arbeidsmarkt. Het betreft aandachtsgebieden die naast het reguliere onderwijsprogramma kinderen versterken in hun persoonlijke ontwikkeling en vaardigheden. De keuze is voor een doorlopende lijn, te beginnen bij kinderen tussen de 0-4 jaar met een belangrijke rol voor babyopvang, peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en gastouderopvang daarna gevolgd door de leeftijden 4-12 jaar op de basisscholen. De huidige actuele situatie door de corona-pandemie waarin scholen nadenken over invulling en opstarten van het primair onderwijs leent zich uitstekend om een energieke (snelle) start te maken met een verlengde, gezonde schooldag.
(Pijlers Leren, Gezondheid)

8. Start met één gebiedsgerichte aanpak in elk van de gemeentes

In alle Oost-Groninger gemeentes wordt een wijk of dorp geselecteerd om te starten met een gebiedsgerichte aanpak (GGA). De selectie van wijken en dorpen gaat in overleg met de Oost-Groninger gemeentes en zal onder andere op basis van de regionaal afgesproken product-markt-combinatie (PMC)-strategie worden gedaan. Afhankelijk van de specifieke situatie in de wijk of het dorp bepaalt de Regio met de betrokken gemeente welke onderwerpen voor dat gebied relevant zijn en die specifieke aandacht verdienen in dat gebied. Dat zijn in ieder geval fysieke componenten, maar kunnen ook sociale componenten zijn.

Begin 2021 verwacht de Regio de eerste plannen voor de GGA's gereed te hebben en te kunnen starten met de uitvoering. In de plannen wordt omschreven welke transitie in een gebied noodzakelijk is en welke stappen de komende jaren gezet gaan worden om die transitie te maken.

(Pijlers Leren, Werk en Inkomen, Gezondheid, Woonomgeving)

9. Opleiden en inzetten van energiecoaches

Energiecoaches kunnen op een laagdrempelige manier inwoners helpen bij energiebesparing. Dit is de eerste stap in een proces om te komen tot verduurzaming van de woning. De Regio werkt een plan uit hoe dergelijke energiecoaches opgeleid kunnen worden. Er is al binnen de regio ervaring opgedaan met een opleidingstraject. In het uit te werken plan gaat de Regio samenwerken met werkleerbedrijven, om juist inwoners vanuit de Participatiewet de stap richting opleiding voor en werk als energiecoach te kunnen laten maken. Het doel is om voor de zomer 2021 in alle aan de Regio Deal deelnemende gemeentes 3 of 4 energiecoaches te hebben opgeleid. De inzet van energiecoaches zal onderdeel worden van een bredere aanpak van de energetische kwaliteit van particuliere woningen. Deze bredere aanpak wordt in de loop van 2020 ontwikkeld.

(Pijlers Leren, Werk en Inkomen, Woonomgeving)

2. Inzet middelen Regio Envelop voor uitvoering Regio Deal Oost-Groningen

Artikel 5 – Uitgangspunten

- Partijen beogen een gecoördineerde beleidsmatige inzet van hun gezamenlijke financiële middelen op basis van de afspraken in deze Regio Deal Oost-Groningen. De Regio geeft met die middelen uitvoering aan de Regio Deal Oost-Groningen zoals het initiëren en/of realiseren van programma's en projecten en andere uitvoeringsactiviteiten in het kader van de ambitie, het doel, de beoogde resultaten en de aanpak van de Regio Deal Oost-Groningen zoals bedoeld in artikelen 1 tot en met 4. Op deze wijze zetten Partijen zich in om de regionale opgave van (de) regio Oost-Groningen te realiseren.
- LNV reserveert maximaal € 15 mln. inclusief eventueel verschuldigde BTW vanuit de Regio Envelop als rijksbijdrage voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Pijlers	Actielijnen	Rijksbijdrage
Leren	Opleidingsniveau verbeteren	€ 3.500.000
	Onderwijsparticipatie verhogen	
Werk en inkomen	Stimuleren regionale economie	€ 3.200.000
	Doorstroom reguliere arbeidsmarkt	
	Schuldenproblematiek	
Gezondheid	Gezonde leefstijl	€ 3.500.000
	Bereikbare zorg	
Woonomgeving	Gebiedsgerichte aanpak	€ 4.500.000
	Energietransitie	
	Aantrekkelijke kernen	
VAT-kosten 3%		€ 300.000
Totaal		€ 15.000.000

- De Regio reserveert minimaal een bedrag van in totaal € 15 mln. aan regionale publieke cofinanciering voor uitvoeringsactiviteiten als bedoeld in het eerste lid volgens de in de onderstaande tabel opgenomen onderverdeling:

Pijlers	Actielijnen	Regiobijdrage per actielijn
Leren	Opleidingsniveau verbeteren	€ 1.500.000
	Onderwijsparticipatie verhogen	€ 400.000
Werk en inkomen	Stimuleren regionale economie	€ 860.000
	Doorstroom reguliere arbeidsmarkt	€ 740.000
	Schuldenproblematiek	€ 600.000

<i>Gezondheid</i>	Gezonde leefstijl	€ 950.000
	Bereikbare zorg	€ 950.000
<i>Woonomgeving</i>	Gebiedsgerichte aanpak	€ 3.900.000
	Energietransitie	€ 2.200.000
	Aantrekkelijke kernen	€ 2.300.000
<i>Overhead-kosten 3%</i>		€ 600.000
Totaal		€ 15.000.000

4. De verdeling opgenomen in de tabel in het tweede lid geldt als uitgangspunt. Partijen zijn zich ervan bewust dat gedurende de looptijd van de Regio Deal omstandigheden en/of prioriteiten kunnen wijzigen. Partijen kunnen, na bespreking in het Rijk-Regio-overleg zoals bedoeld in artikel 7, eerste lid, een gewijzigde verdeling afspreken. Op deze wijziging van Regio Deal Oost-Groningen is artikel 12, derde lid, van toepassing.

5. De in het derde lid opgenomen indicatieve verdeling van de regionale publieke cofinanciering geeft de uitsluitend de intenties weer van de regionale (publieke) partners. Voor zover gedurende de looptijd van de Regio Deal Oost-Groningen deze indicatieve verdeling wijzigt kunnen die wijzigingen in afwijking van artikel 12 ter kennisname aan het Rijk-Regio-overleg worden overgelegd.

Artikel 6 - Regiokassier

Partijen spreken af dat in het kader van de uitvoeringsactiviteiten van de Regio Deal Oost-Groningen gemeente Oldambt de rol zal vervullen van regiokassier.

3. Governance uitvoering Regio Deal Oost-Groningen

Artikel 7 - Rijk-Regio-overleg

1. Periodiek treden Partijen in overleg over de onderlinge samenwerking in het kader van de Regio Deal Oost-Groningen en met andere publieke en/of private samenwerkingspartners. Dit Rijk-Regio-overleg zorgt voor de coördinatie van de inzet van Partijen in het kader van de uitvoering van Regio Deal Oost-Groningen, de daarbij behorende uitwisseling van informatie en voor het bespreken van de voortgang, inclusief de in artikel 8 bedoelde monitoring.
2. Het Rijk-Regio-overleg vergadert tenminste eenmaal per jaar, uiterlijk in de maand september, ten behoeve van de bespreking van de in artikel 8, tweede lid, bedoelde jaarlijkse voortgangsrapportage Regio Deal Oost-Groningen.
3. Het Rijk-Regio-overleg formuleert en bewaakt de kaders waarbinnen de uitvoering van de Regio Deal Oost-Groningen plaatsvindt.
4. Het in het eerste lid bedoelde Rijk-Regio-overleg bestaat uit de volgende vertegenwoordigers:
  - a. vanuit de ministeries van het Rijk:
    - i. Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;
    - ii. Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
    - iii. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap;
    - iv. Volksgezondheid, Welzijn en Sport;
    - v. Sociale Zaken en Werkgelegenheid;
    - vi. Economische Zaken en Klimaat.
  - b. vanuit de Regio:
    - i. gemeente Oldambt;
    - ii. gemeente Westerwolde;
    - iii. gemeente Veendam;
    - iv. gemeente Stadskanaal;
    - v. gemeente Midden-Groningen;
    - vi. gemeente Pekela;

- vii. provincie Groningen;
  - viii. Maatschappelijke organisaties
5. Het Rijk-Regio-overleg voorziet in zijn eigen werkwijze. Voor de uitvoering van de Regio Deal Oost-Groningen maakt het Rijk-regio overleg hiertoe nadere werkafspraken en legt deze vast. LNV voert het secretariaat van het overleg.

4. Monitoring, evaluatie en communicatie Regio Deal

Artikel 8 – Monitoring en evaluatie

1. Monitoring van de uitvoering van de Regio Deal Oost-Groningen als geheel vindt plaats op twee niveaus:
  - a) op het niveau van de concrete initiatieven en projecten;
  - b) op het niveau van de in artikel 3 genoemde beoogde resultaten en beleidsindicatoren.
2. Op basis van deze monitoring voert het consortium van CMO Stamm en Aletta Jacobs School of Public Health (Rijksuniversiteit Groningen) een nulmeting uit, uiterlijk in het voorjaar van 2021, en stelt dit consortium éénmaal per jaar een voortgangsrapportage op over het daarvoor voorafgaande jaar. Hierin wordt melding gemaakt van:
  - a) de voortgang van de uitvoering van de Regio Deal Oost-Groningen aan de hand van de in artikel 7 genoemde pijlers en actielijnen;
  - b) de behaalde resultaten aan de hand van de in artikel 3 genoemde beoogde resultaten;
  - c) de voortgang van de uitvoering van de Regio Deal Oost-Groningen aan de hand van de meerjarige projectenplanning.
3. De jaarlijkse voortgangsrapportage wordt (in concept) voor 15 juli van ieder jaar overgelegd aan het Rijk-Regio-overleg.
4. De Regio kan met de jaarlijkse voortgangsrapportage de betrokken provinciale staten, gemeenteraden en algemene besturen informeren. LNV gebruikt de jaarlijkse voortgangsrapportage als input voor de periodieke voortgangsrapportage van alle Regio Deals voor de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.
5. Partijen evalueren de uitvoering en werking van de Regio Deal Oost-Groningen binnen acht maanden na afronding van deze Regio Deal en maakt daarvan een eindevaluatie op conform de in het tweede lid onder a tot en met c genoemde onderdelen. Partijen leggen de eindevaluatie uiterlijk 30 september 2024 voor aan het Rijk-Regio-overleg.
6. Ten behoeve van de evaluatie van de Regio Portefeuille voert het Planbureau voor de Leefomgeving een lerende evaluatie uit. De Regio neemt hieraan deel.
7. Ten behoeve van de monitoring van de arrangementen voor besluitvorming, afstemming, samenwerking en meer in het algemeen sturing, die nodig zijn voor de uitvoering van de Regio Deals op regionaal en op rijksniveau, hebben BZK en LNV een Monitoringstraject Governance opgezet. De Regio neemt hieraan deel.

Artikel 9 – Communicatie

1. Partijen communiceren eensluidend over de Regio Deal Oost-Groningen. Hiertoe wordt gewerkt met een kernboodschap. De kernboodschap is: 'Van Leefbaarheid naar Toekomstkracht'
2. De communicatie over de Regio Deal Oost-Groningen verloopt primair via bestaande kanalen van de provincie Groningen, de zes gemeentes en het Regionaal Woon- en Leefbaarheidsplan. Het Rijk draagt de kernboodschap ook uit via zijn eigen kanalen.
3. Er wordt een gezamenlijk communicatieplan besproken en nader afgesproken door het in artikel 7 bedoelde Rijk-Regio-overleg.
4. De Regio zal bij projecten die deel uitmaken van de uitvoering van de Regio Deal Oost-Groningen vragen om in de communicatie over die projecten kenbaar te maken dat het project mede mogelijk is gemaakt in het kader van de Regio Deal Oost-Groningen.

5. Slotbepalingen

Artikel 10 - Uitvoering in overeenstemming met Unierecht

De afspraken van deze Regio Deal worden in overeenstemming met het recht van de Europese Unie uitgevoerd in het bijzonder voor zover de afspraken vallen onder de werking van de Europese

regels met betrekking tot aanbesteding, mededinging, staatssteun en technische normen en voorschriften.

Artikel 11 - Gegevenswisseling

1. De in het kader van (de uitvoering van) deze Regio Deal uitgewisselde dan wel uit te wisselen informatie is in beginsel openbaar. Indien een Partij verzoekt om geheimhouding zullen de overige Partijen deze informatie in beginsel geheim houden en deze geheel noch gedeeltelijk aan enige derde bekendmaken, behoudens voor zover een verplichting tot openbaarmaking voortvloeit uit de wet, een rechterlijke uitspraak of deze Regio Deal.
2. Partijen dragen er zorg voor dat concurrentiegevoelige en/of privacy gevoelige informatie uitsluitend wordt gedeeld voor zover dit in overeenstemming is met de relevante internationale, Europese en nationale wettelijke kaders. Zij kunnen hiertoe nadere afspraken vastleggen.

Artikel 12 - Wijzigingen

1. Elke Partij kan schriftelijk verzoeken deze Regio Deal te wijzigen. De wijziging behoeft de instemming van alle Partijen.
2. Partijen treden in overleg binnen 6 weken nadat een Partij het verzoek heeft kenbaar gemaakt aan het programmteam Regio Portefeuille LNV. Het programmteam Regio Portefeuille LNV informeert de overige Partijen over de voorgestelde wijziging en vraagt hen om instemming.
3. Nadat alle Partijen aan het programmteam Regio Portefeuille LNV kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot wijziging wordt de wijziging en de verklaringen tot instemming als bijlage aan deze Regio Deal gehecht.

Artikel 13 - Opzegging

1. Elke Partij kan de Regio Deal Oost-Groningen met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden schriftelijk opzeggen, indien een zodanige verandering van omstandigheden is opgetreden dat deze Regio Deal billijkheidshalve op korte termijn behoort te eindigen. De opzegging moet de verandering in omstandigheden vermelden.
2. Wanneer een Partij deze Regio Deal opzegt, blijft de deal voor de overige Partijen in stand voor zover de inhoud en de strekking ervan zich daartegen niet verzetten.
3. Ingeval van beëindiging van de Regio Deal Oost-Groningen krachtens opzegging is geen van de Partijen jegens een andere Partij schadeplichtig.

Artikel 14 - Toetreding nieuwe partijen

1. In overeenstemming met alle Partijen kunnen anderen tijdens de looptijd van de Regio Deal Oost-Groningen als nieuwe partijen toetreden tot deze deal.
2. Het schriftelijke verzoek tot toetreding met daarbij de concrete bijdrage aan de Regio Deal Oost-Groningen wordt gericht aan het programmteam Regio Portefeuille LNV. Het programmteam informeert Partijen en vraagt hen om instemming.
3. Zodra alle Partijen aan het programmteam Regio Portefeuille LNV kenbaar hebben gemaakt in te stemmen met het verzoek tot toetreding, ontvangt de toetredende partij de status van Partij van de Regio Deal Oost-Groningen en gelden voor die partij de voor haar uit de deal voortvloeiende rechten en verplichtingen.
4. Het verzoek tot toetreding en de verklaringen tot instemming worden als bijlagen aan de Regio Deal Oost-Groningen gehecht.

Artikel 15 – Nakoming

Partijen komen overeen dat de nakoming van de afspraken in de Regio Deal Oost-Groningen niet in rechte afdwingbaar is.

Artikel 16 - Counterparts

De Regio Deal Oost-Groningen kan worden ondertekend door Partijen in verschillende exemplaren, die samengevoegd hetzelfde rechtsgevolg hebben alsof deze Regio Deal is ondertekend door alle Partijen in één exemplaar.

Artikel 17 - Citeertitel

Deze Regio Deal kan worden aangehaald als Regio Deal Oost-Groningen.

Artikel 18 – Inwerkingtreding en looptijd

Deze Regio Deal treedt in werking met ingang van de dag na ondertekening door alle Partijen en

1. eindigt op 1 juli 2024. Partijen treden uiterlijk twee maanden voor de in het eerste lid genoemde datum in overleg over voorzetting van deze Regio Deal.

Artikel 19 - Openbaarmaking

1. Deze Regio Deal zal net als andere Regio Deals openbaar worden gemaakt door publicatie in de Staatscourant, waardoor anderen kennis kunnen nemen van de Regio Deals.
2. LNV rapporteert over de Regio Portefeuille, alsmede de hieruit voortvloeiende Regio Deals naar de Tweede Kamer van de Staten-Generaal.

Aldus overeengekomen en in tweevoud ondertekend,

* Vijftien handtekeningenpagina's volgen*

Plaats: Den Haag
Datum:

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
Carola Schouten

Plaats: Den Haag
Datum:

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Mevrouw drs. K.H. Ollongren

Plaats: Den Haag
Datum:

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

De heer drs. R.W. Knops

Plaats: Den Haag
Datum:

De staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

Mevrouw mr. drs. M.C.G. Keijzer

Plaats: Den Haag
Datum:

De minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

De heer Hugo de Jonge

Plaats: Den Haag
Datum:

De staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
De heer Paul Blokhuis

Plaats: Den Haag
Datum:

de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Tamara van Ark

Plaats: Den Haag
Datum:

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Mevrouw Van Engelshoven

Plaats: Groningen
Datum:

Het College van Gedeputeerde staten van de provincie Groningen, namens deze:

De heer Tjeerd van Dekken, gedeputeerde

Plaats: Midden-Groningen
Datum:

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Midden-Groningen, namens deze:

Mevrouw José van Schie, wethouder

Plaats: Oldambt
Datum:

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Oldambt, namens deze:
mevrouw Cora-Yfke Sikkema, burgemeester

Plaats: Pekela
Datum:

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Pekela, namens deze:

De heer Hennie Hemmes, wethouder

Plaats: Stadskanaal
Datum:

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Stadskanaal, namens deze:

Mevrouw Goziena Brongers

Plaats: Veendam
Datum:

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Veendam, namens deze:

Mevrouw Ans Grimbergen, wethouder

Plaats: Westerwolde
Datum:

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Westerwolde, namens deze:

De heer Bart Huizing, wethouder